

Päivämäärä
8.3.2019

LIMINGAN KUNTA

TUPOKSEN ANKKURILAHDEN ASEMAKAAVAN LAAJENNUS - LUONTOSELVITYS

Päivämäärä **8.3.2019**
Laatija **Antje Neumann ja Tapani Pirinen, Ramboll Finland Oy**
Tarkastaja **Merja Isteri, Ramboll Finland Oy**
Hyväksyjä **Venanzia Rizzi, Limingan kunta**
Kansikuva **Laulujoutsenia Liminka – Tyrnävän peltoalueella,
Kuva: Tapani Pirinen**

Viite 1510040588-002

SISÄLTÖ

1.	JOHDANTO	3
2.	MENETELMÄT	4
3.	TULOKSET	4
3.1	Yleiskuvaus	4
3.2	Kasvillisuus	5
3.3	Linnusto	6
3.4	Direktiivilajit	7
4.	YHTEENVETO	8
5.	LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	9

2. MENETELMÄT

Ankkurilahden alueille A ja B tehtiin olemassa olevaan tietoon perustava luontoselvitys. Alueelle ei tehty maastokäyntiä. Koottujen tietojen perusteella arvioitiin, minkälaisia luonnonympäristöjä alueella esiintyy sekä voiko hankealueella esiintyä suunnittelussa huomioon otettavaa lajistoa.

Tiedot uhanalaista lajeista selvittiin ELY-keskuksesta Eliölajit-tietojärjestelmän kautta (ELY-keskus 2018). Lisäksi tarkistettiin, onko Suomen lajitietokeskuksen ylläpitämässä laji.fi tietokannassa lisää havaintotietoja huomioon otettavista lajeista.

Kirjallisuusselvityksenä kootun luontotietojen perusteella tehtiin Ankkurilahden asemakaavan vaikutustenarviointi alueen ja lähiympäristön luontoarvoihin.

Suunnittelualueen linnuston nykytila selvitettiin kirjallisuusselvityksenä olemassa olevien tietojen ja lintulajien elinympäristövaatimusten perusteella sekä arvioitiin alueen soveltuvuutta eri suojeluluokituksissa mainittujen lintujen elinympäristöksi.

3. TULOKSET

3.1 Yleiskuvaus

Selvitysalueet sijoittuvat Limingan lakeuden alueeseen. Alue on tasaista, maankohoamisprosessin myöten merestä noussutta maata. Maaperä on karkeaa ja hienoa hietaa, kallioperä silttikiveä (Geologian tutkimuskeskus 2018). Limingan lakeuden alue kuten siihen sijoittuvat selvitysalueetkin ovat suureksi osaksi kulttuurivaikutteista viljelymaata.

Selvitysalueet A ja B sisältyvät alue A:n länsiosaa lukuun ottamatta valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle Limingan lakeus (MAO110118) (Syke 2019). Selvitysalue B sekä A:n itäosa kuuluvat kansainvälisesti tärkeisiin lintualueisiin (IBA) ja Suomen tärkeisiin lintualueisiin (FINIBA) Oulun seudun kerääntymisalue.

Lähin Natura-alue on lähimmillään 5,3 km etäisyydellä sijaitseva Liminganlahden Natura-alue (FI1102200 SPA/SAC), johon sisältyy useita yksityisiä luonnonsuojelualueita. Natura-alue sisältyy lintuvesien suojeluohjelma-alueeseen (LVO1102370) sekä yllä mainituille Oulun seudun kerääntymisalueelle.

Selvitysalueilla ei sijaitse pohjavesialueita. Lähin pohjavesialue sijoittuu lähimmillään 1,8 km päähän (Kempeleenharju, vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue) (SYKE 2019).

3.2 Kasvillisuus

Limingan alue kuuluu keskiboreaaliseen metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen (Pohjanmaa-Kainuu, 3a) ja sijaitsee kahden suokasvillisuusvyöhykkeiden, Pohjanmaan aapasoiden sekä Suomenselän ja Pohjois-Karjalan aapasuoalueen raja- alueella. Eliömaakuntajaossa alue kuuluu Oulun Pohjanmaan eliömaakuntaan (SYKE 2019).

Selvitysalueiden A ja B pinta-aloilta suurin osa on kartta- ja ilmakuvatarkastelun perusteella viljelypeltoa. Alueella A on lisäksi asutusta taloineen, piha-alueineen ja katuineen. Alueen B lävitse kulkee nelostien liittymätie (Tyrnäväntie). Selvitysalueilla esiintyy pienehköjä metsiköitä. Metsiköiden puusto on MVMi 2015 tiedon perusteella alueilla A ja B suurimmaksi osaksi alle 45 vuotta vanhaa. Pienellä peittävyydellä esiintyy 46-55 ja 56-65 vuotta vanhaa puustoa. Alueella B esiintyy pienellä peittävyydellä ikäryhmiin 46-75 vuotta sijoittuva puustoa. Selvitysalueiden metsiköt ovat lehtipuuvaltaisia, seassa esiintyy myös kuusta ja mäntyä.

Selvitysalueiden välittömään läheisyyteen pohjoiseen Kempeleen kunnan puolelle sijoittuu Eteläisen logistiikka- alueen osayleiskaava-alue, jolle tehtiin luontoselvitys maastotöineen kesällä 2018 (Pöyry Oy). Selvitystietojen mukaan alueella sijaitsee ”peltojen väleissä kapeita ojitetuista puustoisista kaistaleista, jotka ovat entistä peltoa tai niittyä. Nämä kaistaleet kasvavat pääosin koivua, muita lehtipuita kuten haapaa ja pihlajaa esiintyy sekapuuna.” Pöyry Oy:n selvityksessä havaittiin peltojen reuna-alueilla, metsiköissä ja teiden varsilla tavanomaista ja kulttuurivaikutteista kasvillisuutta. Uhanalaisia tai lailla suojeltuja luontotyyppisiä ei alueella havaittu. Tilanne arvioidaan olevan samanlaista selvitysalueiden A ja B osalta, koska alue vaikuttaa kartta- ja ilmakuvatarkastelun sekä MVMi 2015 tietojen perusteella hyvin samankaltaiselta kuin Pöyry Oy:n (2018) maastossa kartoittama lähialue.

Kartta- ja ilmakuvatarkastelun perusteella selvitysalueella ei sijaitse luonnontilaisia vesistöjä. Naulaoja virtaa alueiden A ja B pohjoisreunaa pitkin ja Peräoja molempien alueiden lävitse. Peräoja yhdistyy myöhemmin luoteessa Naulaojaan. Naulaoja on Pöyry Oy:n (2018) maastoselvityksen mukaan muokattu uoma.

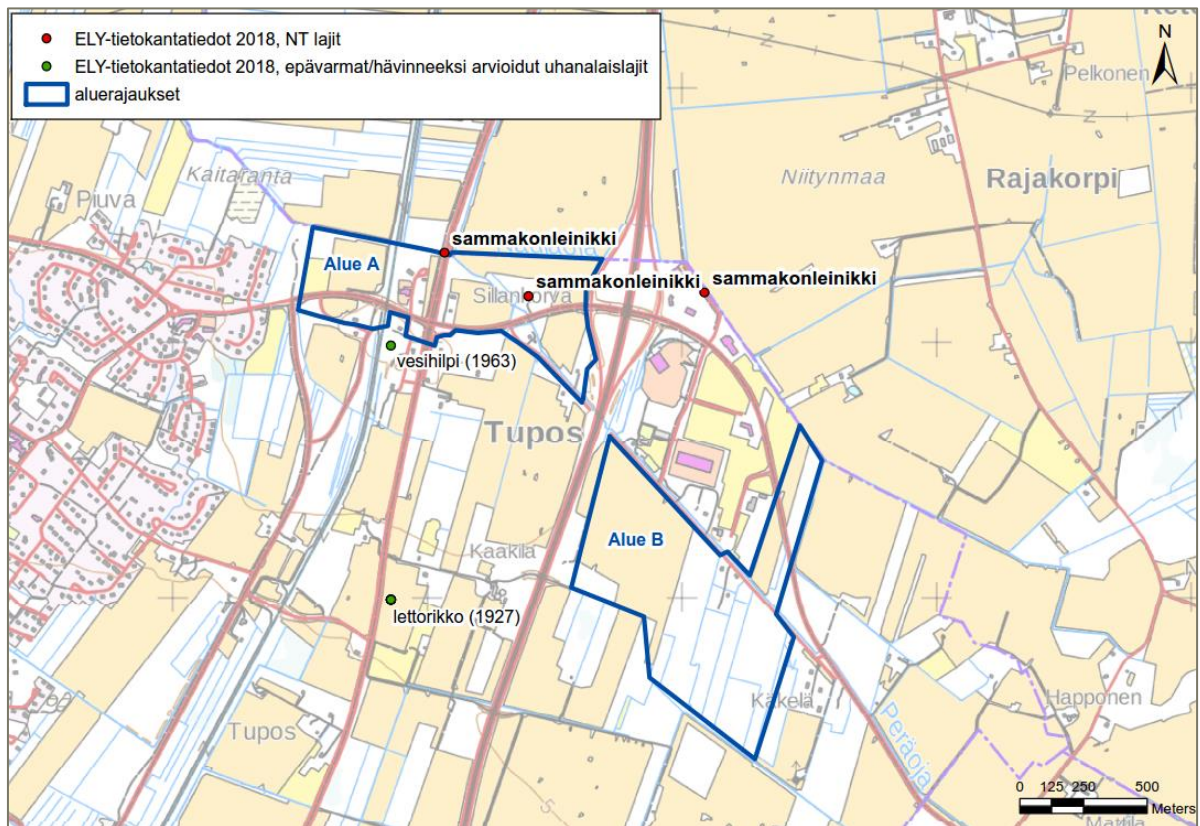
Naulanojassa ja Peräojassa on ELY-keskuksen rekisterikantatiedossa silmälläpidettävän sammakkoleinikin (*Ranunculus reptabundus*) esiintymiä (Kartta 3). Havaintotiedot ovat 10 – 18 vuotta vanhoja, joten niihin liittyy epävarmuustekijöitä. Pöyry Oy:n (2018) selvityksessä ei havaittu sammakkoleinikkiä rekisteritiedoissa olevilta havaintopaikoilta, mutta sen sijaan sammakkoleinikkiä havaittiin eri paikalla (Tuohinonojan varsi).

Voidaan pitää todennäköisenä, että sammakkoleinikki esiintyy selvitysalueiden A ja B ojissa. Varovaisuusperiaatteella olisi syytä olettaa, että se voisi esiintyä tiedossa olevilla vanhoilla esiintymispaikoilla ja muuallakin Naula- ja Peräojassa. Naula- ja Peräoja tulisi ottaa huomioon maankäytön suunniteluissa mahdollisina silmälläpidettävän rantakasvin esiintymisalueina. Vesistöjä ei tulisi kuivata ja ennen mahdollista rantojen muokkausta suositellaan tarkistamaan, onko toimenpidealueella sammakkoleinikkiesiintymää.

ELY-keskuksen rekisteritiedoissa (2018) on 55 ja 91 vuotta vanhoja rekisteritietoja vesihilpin (*Catabrosa aquatica*, silmälläpidettävä, Oulun läänin eteläpuolella rauhoitettu) sekä lettorikon (*Saxifraga hirculus*, luontodirektiivin liitteen II ja IV laji, rauhoitettu, vaarantunut) esiintymispaikoista. Vesihilpi kasvaa vesistöjen ranta-alueilla matalassa vedessä, myös kaivetuissa ojissa. Laji voi kasvupaikkavaatimuksensa puolesta esiintyä selvitysalueiden sekä niiden ympäristön ojissa, joten alueen ojien kasvillisuus olisi syytä huomioida alueiden maankäyttösuunnittelussa.

Lettorikko on vaativa suokasvi, joka esiintyy letoilla ja kalkkipitoisissa lähteiköissä. Rekisteritiedossa oleva havaintopaikka on nykyään peltoa ja esiintymä on arvioitu hävinneeksi. Lettorikon esiintyminen selvitysalueilla A ja B pidetään hyvin epätodennäköisenä, koska alueilla ei näyttäisi esiintyvän lajin kasvupaikkavaatimuksensa täyttäviä luonnonympäristöjä.

Laji.fi palvelussa ei löytynyt lisää tietoja selvitysalueilla A ja B:llä tai niiden läheisyydessä esiintyvistä uhanalaisista tai silmälläpidettävistä kasvilajeista.

Kartta 3. Selvitysalueiden rajaukset ja ELY-tietokantatiedosta (ELY 2018) saatujen huomioon otettavien kasvilajien sijainnit. Sammakkoleinikkihavaintotiedot ovat 10-18 vuotta vanhoja, epävarmat/hävinneeksi arvioitujen lajien havaintotiedot 55-91 vuotta vanhoja (peruskartta: Maanmittauslaitos 2018).

3.3 Linnusto

Selvitysalueet A ja B sijaitsevat reilun viisi kilometriä Liminganlahden Natura-alueen (FI1102200 SAC/SPA) pohjoispuolella. Liminganlahti on linnustoltaan Suomen tärkein lintuvesi. Alueelta on tavattu 31 lintudirektiivin liitteen I lajia ja alueella pesii lähes 10 uhanalaista lajia. Muuton aikana Liminganlahdella voi olla yli 20 000 vesilintua levähtämässä samanaikaisesti. Alue on hanhien tärkein levähdyspaikka (ympäristö.fi).

Selvitysalueet B sekä A:n itäosa kuuluvat kansainvälisesti tärkeisiin lintualueisiin (IBA) ja Suomen tärkeisiin lintualueisiin (FINIBA) Oulun seudun kerääntymisalue. Kansainvälisesti tärkeät lintualueet (Important Bird and Biodiversity Areas, IBA) on BirdLife Internationalin maailmanlaajuinen hanke tärkeiden lintukohteiden tunnistamiseksi ja suojelemiseksi. Maailmasta on löydetty noin 10 000 kansainvälisesti tärkeää lintualueita, jotka ovat tärkeitä myös muulle luonnon monimuotoisuudelle. Alueista 100 sijaitsee Suomessa. IBA-alueet muodostavat maailmanlaajuisen tärkeiden lintualueiden verkoston, joka tarjoaa lajeille turvan niiden pesimä-, muutto- ja talvehetimitisaikana. Kaikki IBA-alueet sisältyvät FINIBA-alueisiin (Birdlife).

Kempeleen kunnan teettämässä Eteläisen logistiikka-alueen luonto- ja maisemaselvityksessä (Pöyry 2018) selvitysalueen (noin 600 ha) eteläosan peltoalueet arvioitiin erittäin tärkeiksi pesimäalueeksi useille uhanalaisille kahlaajalajeille ja linnuston kannalta tärkeiksi alueeksi. Eteläosan peltoalueilla pesii useita uhanalaisia kahlaajalajeja (Pöyry Oy 2018) mm. mustapyrstökuireja (EN), suokukkoja (CR), punajalkavikloja (VU), taivaanvuohia (VU) ja kuoveja (NT). Mustapyrstö-

kuireja (EN) pesii noin 20 paria, mikä on lähes 10 % lajin koko Suomen kannasta. Mustapyrstökuirien pesimäalue on yksi tärkeimmistä yksittäisistä pesimäalueista Suomessa (Pöyry 2018, Pasanen, E. 2018 henkilökohtainen tiedonanto). Eteläisen logistiikka-alueen selvitysalue sijoittuu alueiden A ja B pohjoispuolelle, välittömään läheisyyteen. Alueen A pinta-ala on 38,4 ha, josta noin 15 ha on kahlaajalajeille pesimäaikaiseksi elinympäristöksi soveltuvaa peltoaluetta. Alueen B pinta-alasta noin puolet on viljeltyä peltoa.

Selvitysalueiden A ja B peltoalueiden pinta-alat ovat huomattavasti pienemmät kuin Eteläisen logistiikka-alueen osayleiskaava-alueen. Selvitysalueilla on asutusta ja tiestöä sekä metsäkaistoita, jolloin lintujen kerääntymisalueeksi hyvin soveltuva yhtenäinen peltoalue jää kapeaksi. Selvitysalueen A:n välittömästi pohjoispuolelle sijoittuvan yhtenäisen ja laajan peltoalueen eteläosat on arvioitu Pöyryn 2018 selvityksessä erittäin tärkeäksi uhanalaisten lintujen pesimäalueeksi. Todennäköisesti valtaosa uhanalaisista kahlaajalajeista pesii pinta-alaltaan laajemmalla Kempeleen Eteläisen logistiikka-alueen osayleiskaava-alueella, mutta yksittäisiä pesintöjä voi esiintyä myös selvitysalueiden A ja B pelto-osuuksilla. Erityisesti alueen A pohjois- ja koillisosa kuuluvat yhtenäisesti Kempeleen puoleiseen peltoalueeseen ja rakentamisen vaikutus uhanalaisten kahlaajalajien pesintöihin arvioidaan kohtalaiseksi. Selvitysalueiden lehtipuuvaltaiset metsiköt ovat pienialaisia sekä asutuksen, piha-alueiden ja katujen välittömässä läheisyydessä. Metsiköissä mm. petolintujen esiintyminen on epätodennäköistä ja rakentamisesta ei arvioida aiheutuvan merkittäviä elinympäristövaikutuksia metsälinnustolle.

Muutonaikaiset lintujen suurimmat kerääntymät keskittyvät todennäköisesti selvitysalueita ympäröivälle laajemmille peltoalueille. Oulun seudun kerääntymisalueilla sijaitsevat peltoalueet ovat myös tärkeitä saalistuspaikkoja direktiivilajeihin kuuluville sinisuohaukoille (VU) ja suopöllöille (FCG Oy 2011). Selvitysalueilla on kuitenkin vähäinen merkitys muuttolintujen kerääntymisalueena tai päiväpetolintujen ruokailualueena suppean pinta-alan takia. ELY-keskuksen rekisteritiedoissa (2018) ei ollut tietoja uhanalaisista pesimälinnuista selvitysalueilta. Laji.fi-palvelussa oli pesimäaikaiseen reviiiriin viittaavat havainnot Suomen vastuulajeihin kuuluvasta kuovista (NT) selvitysalueen A itäpuolelta ja uhanalaisesta punajalkaviklosta (VU) selvitysalueen B länsipuolelta.

3.4 Direktiivilajit

Luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativien liitteen IV (a) lajeista hankealueella voivat esiintyä isot petolajit kuten karhu, ilves ja susi. Näillä lajeilla on laajoja reviiirejä ja ne siten saattavat liikkua satunnaisesti myös hankealueella. Kyseiset petoeläimet ovat kuitenkin pääosin erämaan lajeja, jotka eivät viihdy maatalousmaisemissa, asuinalueilla sekä kulttuurivaikutteisissa pienehköissä metsiköissä. Siitä syystä on epätodennäköistä, että selvitysalueilla A ja B olisi petoeläinten ydinreviiirejä, pesäpaikkoja tai että niillä olisi muutoin ratkaiseva asema kyseessä olevien direktiivilajien menestymiselle.

Hankealueella ei havaittu sellaisia vesistöjä, vanhoja lahopuisia metsiä tai metsäpaloalueita, tarpeeksi vanhoja korpimetsiä tms., jotka voisivat toimia direktiivilajien kuten saukon, korentolajien, perhosten tai kovakuoriaislajien elinympäristönä. Viitasammakko (*Rana arvalis*) voi esiintyä alueen ojissa, mikäli niissä tai niiden rantojen poukamissa on riittävästi seisovaa vettä. Laji ei viihdy virtavesissä. Viitasammakon esiintymistä alueen vesistöissä tulisi selvittää maastokäynnin, mikäli vesistöille tulisi muutospaineita, jotka vaikuttavat niiden vesitasoon, vedenlaatuun tai rantakasvillisuuteen.

Selvitysalueilla voi sijaita lepakoiden saalistusalueita. Pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) saalistaa mm. metsien ja peltojen reuna-alueilla, teiden yläpuolella ja asuinalueilla. Tuollaisia ympäristöjä on selvitysalueilla A ja B. Lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat usein rakennuksissa, esim. katon alla tai kellarissa. Lisäksi niiden päiväpiilopaikat voivat olla kolopuissa ja luolissa. Alueille A ja B sijoittuvat asuin- ja muut rakennukset voivat olla mahdollisia lisääntymis- ja le-

vähdyspaikkoja pohjanlepakolle, joten pohjanlepakoiden esiintyminen selvitysalueilla suositellaan huomioimaan maankäytön suunnittelussa. Mikäli olemassa olevaan rakennuskantaan kohdistuu muutospainetta, niin olisi suositeltavaa tehdä niille lepakkoselvitys (talvehtimispaikat ja lisääntymispaikat).

Laji.fi palvelussa ei löytynyt tietoja selvitysalueilla A, B tai niiden läheisyydessä havaituista direktiivilajeista.

4. YHTEENVETO

Limingan Ankkurilahden asemakaavan laajennusalueilla A ja B ei arvioida olemassa olevien luontoselvityksien tietojen perusteella esiintyvän uhanalaisia, lailla suojeltuja luontotyyppisiä tai kasvilajeja. Alueiden reuna-alueilla virtaavan Nauhaojan ranta-alueella sekä molempien alueiden lävitse virtaava Peräoja ovat potentiaalisia silmälläpidettävien kasvilajien (sammakkoleinikki, vesihilpi) esiintymispaikkoja. Lisäksi uomien poukamissa voi esiintyä direktiivilaji viitasammakko. Siitä syystä uomat tulisi ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa.

Selvitysalueet A ja B voivat olla lepakoiden saalistusalueita ja niihin voi sijoittua myös lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Mahdollisia lailla suojellut lisääntymis- ja levähdyspaikat voivat sijoittua vanhoihin rakennuksiin, joten nämä tulisi ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa. Mikäli selvitysalueiden uomiin tulee muutospainetta, niin niille tulisi tehdä kasvillisuus- ja viitasammakkoselvitykset.

Selvitysalueiden A ja B linnustollisesti merkittävimmät paikat ovat avoimet pelto-osuudet, joissa voi pesiä yksittäisiä uhanalaisia kahlaajalajeja. Eryteisesti alueen A pohjois- ja koillisosat kuuluvat yhtenäisesti Kempeleen puoleiseen laajaan peltoalueeseen, joka on arvioitu Pöyryn 2018 selvityksessä erittäin tärkeäksi uhanalaisten lintujen pesimäalueeksi. Rakentamisen vaikutus uhanalaisten kahlaajalajien pesintöihin arvioidaan kohtalaiseksi. Selvitysalueilla arvioidaan olevan vähäinen merkitys muuinaikaisiin kerääntymiin ja päiväpetolintujen ruokailualueisiin suppean pinta-alan takia.

5. LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

ELY-keskus 2018. Lajitiedot Eliölajit tietojärjestelmästä tilaajan toimittamien karttarajausten mukaisesti Limingasta kaavoituksen selvityksiä varten. KEHA/4110/2018. s-posti Näpänkangas/Neumann 27.11.2018

FCG Oy 2011. Liminganlahden osayleiskaava, luonto- ja maisemaselvitys

Geologian tutkimuskeskus 2018. Avoimet kartta-aineistot osoitteella <http://www.gtk.fi/tietopalvelut/karttapalvelut/>; avoimen aineistojen lisenssi <http://www.gtk.fi/kayttoehdot>, 4.12.2018

[https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Liminganlahti\(17483\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Liminganlahti(17483))

Luontodirektiivi 92/43/ETY.

Metsälaki 1093/1996.

Metsätutkimuslaitos 2015. Monilähteen valtakunnan metsien inventoinnin (MVMI) kartta-aineisto 2013; puustotiedot vuodelta 2015 (www.paikkatietoikkuna.fi), luettu 11/2018

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1-278.

Pöyry Oy 2018. Kempeleen eteläisen logistiikka alueen luonto- ja maisemaselvitys

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 685 s.

Raunio, A., Schulman A. & Kontula, T. (toim.) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristö 8/2008. Suomen ympäristökeskus. 572 s.

Sierla, L, Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen ympäristö 742, Luonto ja luonnonvarat, s. 114.

Suomen lajitietokeskus 2019. Laji.fi tietokantaan ilmoitetut havaintotiedot,

Syke 2019. Karpalo-karttapalvelu; Natura-alueet, suojelualueet, suojeluohjelma-alueet, luettu 4.1.2019

Syke 2019. Paikkatietoikkuna-karttapalvelu; pohjavesialueet ja pohjavesialuerajat, luettu 4.1.2019

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Suomen Ympäristökeskus. Ympäristöopas 109. 196 s.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s

Vesilaki 587/2011.

Väisänen, R., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. 567 s. Otavan kirjapaino, Keuruu.